

לכפול פירושו: ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות היינו שיאמר לו לקט משדי ואתן לך מזונך: ב נתקוצצה פעל נגזר מן קוצים. עניינו שהוסרו הקוצים ממנה: נטייבה "גזרת", כלומר שחרשו והפכו אותה היטב: נדיירה טופלה בזבלים, והוא גם נגזר מן דיר, ודיר שם המקום שנקצצים בו הלחץ והצקר ולנים בו בשזם מן המרעה. וכבר ביארנו שענין בטובה החזקת טובה ותודה, וכאילו הוא המספק לו זרכו. ואין הלכה כר' יהודה: ג נירין האדמות הפוכות על ידי חרישה. אין שוכרין אותן מיישראל כדי לזרען צמולאי שזיעית, וזה קנס להם מפני שעזרו וחרשו אותן בשזיעית. ומה שאמר מחזקין ידי גוים כדיצור מישראל יומחזיקין ידי נכרים בשביעית אבל לא ידי ישראל

דבית שמאי לקולא, וצמסכת עדיות היא שניה (פ"ה מ"א): ג חוכרים [נירים]. מקבל עליו צדק וכן כוריס לשנה שדה חרושה: בשביעית. לזרעה למולאי שזיעית, אע"פ שגורס לנכרי לחרוש בשזיעית: ומחזיקים ידי גוים [בשביעית]. פליגי צירושלמי (הל' ג) ר' חייא ור' אמני, חד אמר חרוש זה טבאות ואנא אפקרינהו: חילוף הדברים. ליה הכא טפי מצונות)קוולא. (דלמאן) [ולמאן] דלמאן חרש, קנסינן צ' פעמים טפי מפעם אחת. וצפרק השולח (גיטין דף מד): וצפרק כל פסולי המוקדשין (צכורות דף לד): אמרין דנקטינן הטיצה ומת לא קנסו צנו אחריו⁴: בטובה. [אסיר], שאין מחזיקין טובה לצעלים, דרשמנא אפקרינהו: חילוף הדברים.

ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות: ב כשדה^א שנתקוצצה תזרע במוצאי שביעית לשנטייבה^ב או שנדיירה לא תזרע במוצאי שביעית שדה שנטייבה ב"ש אומרים אין אוכלין פירותיה בשביעית ובית הלל אומרים אוכלין בית שמאי אומרים אין אוכלין פירות שביעית בטובה^ג ובית הלל אומרים אוכלין בטובה ושלא בטובה ר' יהודה אומר חלוף הדברים זו מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה: ג יחוכרין נירין מן הנכרים בשביעית אבל לא מישראל יומחזיקין ידי נכרים בשביעית אבל לא ידי ישראל

דבית שמאי לקולא, וצמסכת עדיות היא שניה (פ"ה מ"א): ג חוכרים [נירים]. מקבל עליו צדק וכן כוריס לשנה שדה חרושה: בשביעית. לזרעה למולאי שזיעית, אע"פ שגורס לנכרי לחרוש בשזיעית: ומחזיקים ידי גוים [בשביעית]. פליגי צירושלמי (הל' ג) ר' חייא ור' אמני, חד אמר חרוש זה טבאות ואנא אפקרינהו: חילוף הדברים. ליה הכא טפי מצונות)קוולא. (דלמאן) [ולמאן] דלמאן חרש, קנסינן צ' פעמים טפי מפעם אחת. וצפרק השולח (גיטין דף מד): וצפרק כל פסולי המוקדשין (צכורות דף לד): אמרין דנקטינן הטיצה ומת לא קנסו צנו אחריו⁴: בטובה. [אסיר], שאין מחזיקין טובה לצעלים, דרשמנא אפקרינהו: חילוף הדברים.

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

לבעליהן דרחמנא אפקרינהו. ר' טרפון ירד לאכול קציעות בתוך שלו שלא בטובה כבית שמאי ראוהו סנטירין התחילו חבטין אותו עלוי כיון שראה עצמו בסכנה אמר להון בחייכון אמרין גו בייתיה דר' טרפון שיכינו לו תכריכין כיון ששמעו הסנטירין כך נפלו על אפיהון ואמרו לו ר' מחול לנו ומחל להן. באילין תרתין מיליא נהג ר' טרפון כבית שמאי וסכין, בהדה, ובקרית שמע (ברכות דף י:). א"ר אבהו בשם ר' חנינא בן גמליאל כל ימיו של ר' טרפון היה מתענה על דבר זה ואמר אי לי שנתכבדתי בכרתה של תורה. רבי יהודה אומר חילוף. בית שמאי לקולא כלומר בטובה ושלא בטובה. ובית הלל לחומרא, אין אוכלין אלא שלא בטובה. והכי נמי העיד רבי יהודה במשנת עדיות. ג חוכרין נירין. פ"י כבר פירשנו (דמאי פ"ו) שהחוכר בפירות. כלומר חוכרין נירין מן הגוים בשביעית כדי לזרען במוצאי שביעית. אף על פי שנמצאין גורמין לגוים שיחרשו בשביעית. ומחזקין ידי גוים בשביעית. פירוש אומרים חרשו

ומלקט משם העשבים. נחשדו שהיו מלקטין בטובה והן אומרין שלא בטובה ליקטנו, התקינו שיהו מביאין מן הקרוב ומן המצוי. גרסי' שם עוד בירושלמי ליקט הגסין מהו שיחזור וילקט מן הגסין שבדקין, והשיבו אסור שאם אמר את כן אף הוא מלקט שדהו בשביעית. ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות. פ"י הואיל ואפי' טובת הנאה אין מחזיקין זה לזה כיצד יתן זה לזה מזונות. ב שדה שנתקוצצה. פ"י שניטלו קוציה, וירושלמי אומר שנחרשה. תזרע במוצאי שביעית. שנטייבה. גרסי' בירושלמי על דעתיה דרבנן דהכא דפרשי נקוצצה נחרשה איזהו הטיוב, כל העם חורשין פעם אחת והן חורשין ב' פעמים. או שנדיירה. פ"י שנובלה פעם אחת כדרך זיבול השדות [אן] ב' פעמים כמו הטיוב. שדה שנטייבה בית שמאי אומרים אין אוכלין וכו'. בית שמאי אומרים אין אוכלין פירות שביעית בטובה. פ"י אין מחזיקין טובה (לכלום) [לשום]² בן אדם ואפי' 1 כצ"ל, ופ"י לרבנן דהכא (הגרונ"ז). 2 כפתור ופרח.

ומלקט משם העשבים. נחשדו שהיו מלקטין בטובה והן אומרין שלא בטובה ליקטנו, התקינו שיהו מביאין מן הקרוב ומן המצוי. גרסי' שם עוד בירושלמי ליקט הגסין מהו שיחזור וילקט מן הגסין שבדקין, והשיבו אסור שאם אמר את כן אף הוא מלקט שדהו בשביעית. ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות. פ"י הואיל ואפי' טובת הנאה אין מחזיקין זה לזה כיצד יתן זה לזה מזונות. ב שדה שנתקוצצה. פ"י שניטלו קוציה, וירושלמי אומר שנחרשה. תזרע במוצאי שביעית. שנטייבה. גרסי' בירושלמי על דעתיה דרבנן דהכא דפרשי נקוצצה נחרשה איזהו הטיוב, כל העם חורשין פעם אחת והן חורשין ב' פעמים. או שנדיירה. פ"י שנובלה פעם אחת כדרך זיבול השדות [אן] ב' פעמים כמו הטיוב. שדה שנטייבה בית שמאי אומרים אין אוכלין וכו'. בית שמאי אומרים אין אוכלין פירות שביעית בטובה. פ"י אין מחזיקין טובה (לכלום) [לשום]² בן אדם ואפי' 1 כצ"ל, ופ"י לרבנן דהכא (הגרונ"ז). 2 כפתור ופרח.

פירוש הרא"ש

קנסו דהכא לא שייך ערמה: נדיירה. שהולין לה זבל יותר מן השיעור המפורש לעיל (פ"ג מ"ג) או שעשה זה סחר יותר ממנה שהמירו חכמים (פ"ג מ"ד): ושדה האיילין. שנטייבה בשביעית פליגי צ"ש וצ"ה אם מותר לאכול פירותיו בשביעית: בטובה. לא יחזיק טובה לצעלים דרשמנא אפקרינהו ואם מחזיק טובה נראה דמן השמור הוא מלקט: ג חוכרין נירין. מקבל שדה מן הגוי וכן כורין לשנה, ומתנה עמו בשביעית שימאנא חרושה למולאי שזיעית, שצביל עזמו חרשה הגוי כדי שיוסיפו לו צדמי חכירותה²: אבל לא מישראל. החשוד על השביעית אע"פ שיש שהות צמולאי שזיעית לחורשה קודם ומן הזרע כיון דישראל חשוד הוא חיישין שמא יחרשה בשביעית: ומחזיקים ידי

חיישין דלמא אחי ללקט הדקים [לנקות הקרקע]¹: ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות. לאפילו בטובה אסור. ומסיק צירושלמי נחשדו להיות מלקטין בטובה ואומרים שלא בטובה לקטנו התקינו שיהו מביאין מן הקרוב ומן המצוי: ב נקוצצה. פליגי צירושלמי איכא מ"ד שנטלו קוציה, ואיכא מ"ד שנחרשה, כי חרישה הראשונה היא להמית הקוצים שנמחו צמון התצוצה: תזרע במוצאי שביעית. לפי שלא הוכנה עדיין לזריעה לא קנסוהו: נטייבה. מאן דמפרש נקולא ניטלו קוציה, נטייבה היינו נחרשה, ומאן דמפרש נקולא נחרשה, נטייבה שנחרשה פעם שנית. וצירושלמי מוכח שאם הטיצה ומכרה לא יזרעה הלוקח שמא יערים כדי שימאנא קופאים לקנותה, ואם הטיצה ומת מסיק צ"י השולח וצ"י כל פסולי המוקדשים ללא

חיישין דלמא אחי ללקט הדקים [לנקות הקרקע]¹: ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות. לאפילו בטובה אסור. ומסיק צירושלמי נחשדו להיות מלקטין בטובה ואומרים שלא בטובה לקטנו התקינו שיהו מביאין מן הקרוב ומן המצוי: ב נקוצצה. פליגי צירושלמי איכא מ"ד שנטלו קוציה, ואיכא מ"ד שנחרשה, כי חרישה הראשונה היא להמית הקוצים שנמחו צמון התצוצה: תזרע במוצאי שביעית. לפי שלא הוכנה עדיין לזריעה לא קנסוהו: נטייבה. מאן דמפרש נקולא ניטלו קוציה, נטייבה היינו נחרשה, ומאן דמפרש נקולא נחרשה, נטייבה שנחרשה פעם שנית. וצירושלמי מוכח שאם הטיצה ומכרה לא יזרעה הלוקח שמא יערים כדי שימאנא קופאים לקנותה, ואם הטיצה ומת מסיק צ"י השולח וצ"י כל פסולי המוקדשים ללא

מכורות הש"ס

א"מ"ק דף יג: גיטין דף מד: צכורות דף לד: (ב) לקמן פ"ה מ"ט: גיטין דף סא:

רמב"ם דפוס ישן

ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות. כגון שיאמר לו לקוט משדי ואתן לך מזונך: ב נתקוצצה. פעל נגזר מקוצים ענינו להסיר הקוצים ממנה: נטייבה. ר"ל חרשו אותה היטב והפכו אותה היטב: נדיירה. נעבדה בזבלים והוא נגזר מן דיר, ודיר שם מקום יקבצו שם הצאן והבקר וילינו שם בשזם מן המרעה וכבר בארנו פ"י בטובה שהוא גמילות או שבח וכאילו עושה לו שאילתו. ואין הלכה כרבי יהודה: ג נירין. הארץ המהופכת בחרישה אין שוכרים אותה מישראל כדי שיזרענה במוצאי שביעית להיות קנס להם מפני שעבדה והפכה בשביעית: ושומר מחזיקין ידי עבדים. בדיבור לא במעשה כגון שיראה אותם עובדין בשביעית ויאמר להם ה' עמכם או כדומה לזה:

הערות לר"ש

1 כ"י. ובר"י: אשפתות שלא הניחו אלא כדי. 2 שנדיירה. [פ"י] שהכניסו הצאן שם לזבלה כבוונה (רש"י). 3 הג' קה"י. 4 כ"י. ובר"י: הטיבה ומת בנו זורעה.

ליקוטים

ב. במשנה. שנטייבה או כו'. עיין בתוס' דגטין דף מ"ד ע"ב ע"ש. (מים חיים) בש"א אין אוכלין פירות בשביעית בטובה כו'. הן לפי הגי' שלפנינו בעדיות פ"ה (מ"א), והיא גי' הראב"ד שם, צ"ל גם הכא בדברי ב"ש אלא בטובה. ובהו יישבתי המנהג שאומרים לכהנים אחר ירידתם מן הדוכן ישר כוחכם. אשר רבים לעגו ע"ז כיון שהם מצווים בכך, ועוברים בג' עשין אם לא יברכו. דהא ה"ג מצווים הבעלים להפקיר, ואפי"ה מותר להחזיק להם טובה לכ"ע. (רש"י)

1 מהר"י קורקוס פ"א ה"ט. 2 דאה מהר"י קורקוס פ"א ה"ג.